

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»

Сучасні суспільні комунікації:
міжнародний досвід та українські реалії

Збірник тез наукових доповідей
(Лубни, 20 лютого 2025 року)

Лубни, Україна

2025

УДК 316.77(477)(06)

Затверджено Вченою радою ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (протокол № 8 від 1 березня 2025 року)

Сучасні суспільні комунікації: міжнародний досвід та українські реалії: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Лубни : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2025. – 320 с.

До збірника увійшли матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції **«Сучасні суспільні комунікації: міжнародний досвід та українські реалії»**, що відбулася 20 лютого 2025 року в ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Лубни, Україна). Результати робіт віддзеркалюють сучасний стан і основні напрямки досліджень, актуальні тенденції в розвитку міжнародного тероризму, особливості боротьби з тероризмом у сучасному світі, трансформацію характеру терористичної загрози в Україні, механізми забезпечення стійкості держави до такої загрози.

Розраховано на науковців, фахівців у галузі національної безпеки, представників громадських організацій та громадян, усіх хто цікавиться проблемами протидії тероризму, викладачів, аспірантів і здобувачів вищих навчальних закладів.

Роботи опубліковано в авторській редакції.
Відповідальна за випуск Новосколькова Л.О.

© ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2025

Зінченко Олександра

Кібертероризм як новітній виклик безпеці в умовах глобалізації.....216

Тиргоале Ганна

Механізми захисту персональних даних у цифрових публічних сервісах: кейс порталу «Дія».....219

Лях Дмитро

Воєнний стан і виборче право в Україні: між правовими нормами та політичними реаліями.....225

Бараняк Андрій

Маніпулятивні технології в інформаційному просторі.....232

Андрушко Юрій

Перспективи участі України в процесах транснаціоналізації світової економіки.....237

**ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ
ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ**

Тихомирова Євгенія

Міжнародна кліматична дезінформація: кейс Польщі.....241

**Романюк Олександр, Майданюк Володимир, Романюк Оксана,
Нечипорук Микола**

Використання штучного інтелекту для виявлення дезінформації.....250

Головень Юрій

Інформаційна безпека як чинник стабільності політичної системи в зовнішньополітичному вимірі.....257

СЕКЦІЯ ІV. ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

*Євгенія Тихомирова, д. політ. н.,
професор*

ORCID ID: 0000-0002-5017-5875

Волинський національний
університет імені Лесі Українки

МІЖНАРОДНА КЛІМАТИЧНА ДЕЗІНФОРМАЦІЯ: КЕЙС ПОЛЬЩІ

Актуальність проблеми обумовлена посиленням небезпека дезінформації у ХХІ столітті. Зміна клімату стала підсилювачем загроз і у цій сфері. Кліматична дезінформація має негативні наслідки, оскільки перешкоджає зусиллям, спрямованим на донесення до людей точної інформації про зміни клімату, сприяє зниженню кліматичної грамотності населення та громадської підтримки кліматичної політики, спрямованої на протидію наслідкам зміни клімату, їхньому пом'якшенню та адаптації до них. У Звіті Генсека НАТО зазначається, що виклики, з якими стикається організація, ускладнюються дезінформацією, пов'язаною з кліматом. «Зловмисники намагаються послабити тиск громадськості і політичну волю до амбітних кліматичних дій, а також відволікти увагу і ресурси від зусиль з адаптації до зміни клімату і пом'якшення її наслідків». Тут звертається увага на зростання російської дезінформації, пов'язаної з європейським «зеленим» енергетичним переходом, з початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну. «Росія та КНР увійшли до переліку країн, які були помічені в поширенні дезінформації щодо клімату. Російські державні акаунти використовують кліматичні дебати як зброю, проводячи кампанії впливу на західні країни, а також на країни, що розвиваються, і ті, що розвиваються. Ситуація з

кліматичною дезінформацією небезпечна ще і тому, що «суб'єкти, які поширюють дезінформацію, пов'язану зі зміною клімату, часто причетні до інших форм дезінформації» [11].

Аналізуючи в січні 2025 р. у щомісячному огляді фактів ситуацію з поширенням дезінформації в Європі, Європейська обсерваторія цифрових медіа (EDMO) виявила, що дезінформація про зміну клімату зросла на 3% в січні, що зробило кліматичну кризу найбільш цілеспрямованою темою місяця для неправдивих історій [3]. *Sz.Malinowski*, професор Варшавського університету, співпрацюючи на порталі «Наука о кліматі» та особисто відслідковуючи інформацію соцмереж, звернув увагу на сплеск дезінформації в Інтернеті. «Я почав, – сказав він для польської газети «Wyborcza». – помічати зростання кількості інтернет-тролів, фейкових акаунтів, які існують недовго і погано зарекомендували себе в суспільстві, підриваючи результати досліджень, висловлюючи негативні думки про вчених і науку, Вони просувають «теорії змови» і перешкоджають кліматичним діям. На жаль, ця тактика, схоже, має вплив на громадську думку» [7].

Термінологічний аспект. Особливо агресивною стає кліматична дезінформація, коли використовується як інформаційна зброя проти геополітичних противників. Сьогодні вживаються два терміни – або міжнародна, або іноземна кліматична дезінформація. На наш погляд, точність вживання того чи іншого терміну залежить від контексту, в якому вони застосовуються. Вживаючи термін «іноземна кліматична дезінформація» (іноземне втручання або іноземний вплив), ведемо мову про дезінформацію, що має походження з конкретної країни. Тут робиться акцент на зовнішнє походження дезінформації, якщо певна держава розповсюджує неправдиву інформацію про клімат для впливу на інші країни.

Як зазначають американські дослідники іноземних впливів *K.Sikora* і *B.Schafer*, дедалі частіше іноземні національні державні суб'єкти проводять операції, які використовують довіру до місцевих джерел і впливають на державні та місцеві громади, [...] щоб дестабілізувати країну всередині та послабити її на світовій арені. Ці національні держави дедалі частіше використовують внутрішніх акторів для відмивання та маніпулювання контентом, який походить з Москви, Пекіна та Тегерана і зрештою доходить до [...] аудиторії, яка

не має можливості знати, що вони є об'єктами іноземних інформаційних операцій» [9].

Коли ведемо мову про міжнародну кліматичну дезінформацію, скоріше за все маємо на увазі скоординовані тою чи іншою мірою дії кількох країн або транснаціональних структур, якщо кілька країн або організацій спільно використовують дезінформацію для підриву кліматичних угод. Наприклад, скоординовані дії кліматичних дезінформаторів з РФ та РБ у міжнародному інформаційному просторі. Міжнародна діяльність Неурядової міжнародної група експертів зі зміни клімату (NIPCC), члени якої не схильні вважати, що зміна клімату має антропогенний характер, і пропонують незалежну альтернативну думку. І нарешті третій варіант: EU DisinfoLab зазначає, що існує «разюча всюдисущість кліматичних дезінформативних веб-сайтів», пов'язаних з кліматом, яких у 2023 р. нараховували 29 [4], які також працюють у міжнародному інформаційному просторі. У всіх зазначених випадках доречно вживати термін «міжнародна дезінформація».

І все ж таки, на наш погляд, більш точно відповідає сутності цього феномену термін «міжнародна кліматична дезінформація», оскільки іноземні держави, будь то РФ, РБ, КНР або інші, практично завжди знаходять підтримку або створюють «дочірні» структури для трансляції своїх наративів в інших країнах, на які вони прагнуть поширити свій вплив. У праці польських науковців *R.Kurpiewski*, *F.Bryjka* і *T.Chłoń* поняття міжнародної дезінформації визначається як «цілеспрямоване використання дезінформаційних технологій та інструментів державами або іншими учасниками міжнародних відносин як засобу впливу на зовнішню політику або іншу міжнародну діяльність під час війни та миру». Її мету вони характеризують як маніпуляцію одержувачем інформації та покращення становища відправника. Дезінформаційна діяльність зазвичай спрямована на іноземні суспільства або великі групи всередині них [10, с. 87]. Таке інструментальне визначення міжнародної дезінформації потребує, на наш погляд, її змістовних характеристик.

Саме тому в нашому дослідженні пропонуємо наступне визначення. *Міжнародна кліматична дезінформація* – це неправдива або маніпулятивна інформація щодо кліматичних змін, яка навмисно

створюється та поширюється за допомогою іноземного впливу: іноземними суб'єктами або/та транслюється їхніми прихильниками всередині поширюваної країни з метою введення в оману людей, організацій та країн. Вона нерідко є частиною більш широких інформаційних операцій, спрямованих на маніпулювання аудиторією. У такому контексті дезінформація має навмисний і організований характер, тому використання терміну «мізінформація» у цьому контексті здається не правомірним. Разом з тим не виключаємо застосування терміну «малінформація», який пов'язаний із маніпулюванням правдивою інформацією з метою спотворення фактів або подій.

Польський кейс щодо механізму та змісту міжнародної кліматичної дезінформації. У Звіті *Комісії з розслідування російських і білоруських впливів* стверджується, що з початком війни в Україні активізувалася діяльність акторів дезінформації щодо кліматичної кризи щодо всього ЄС, з особливим наголосом на Польщу. Зокрема, зазначено з травня 2022 р. по травень 2024 р. вони учасниками онлайн-дискусій про зелену енергетику в соціальних мережах і на новинних сайтах. Тут акцентується увага, що проміжною метою їхньої діяльності у цій сфері стало відвернення уваги та ресурсів від дій, які можуть пом'якшити зміну клімату, а головною – послаблення військової інфраструктури НАТО та зниження її оперативної ефективності, оскільки «зміна клімату безпосередньо впливає на стратегічне середовище, оборонні споруди, ресурси та заплановані операції». Такі дії, на думку членів Комісії, підривають зелену політику, просувають теорії змови і спонукають до прямого нападу на кліматичних активістів [13].

Аналізуючи канали поширення міжнародної дезінформації у Польщі, *R.Kurpiewski, F.Bryjka* і *T.Chłoń* розглядають роль трьох країн. Одна з них – Китай, яку вони характеризують як «потужного державного гравця у сфері міжнародної дезінформації, який ефективно використовує соціальні мережі та має величезний досвід використання інших видів медіа для своєї пропагандистської та дезінформаційної діяльності» [10, с. 13]. Вони підкреслюють, що у вимірі міжнародної дезінформації він стає новим гравцем зі зростаючим впливом, спираючись на російські моделі, розробляючи власні методи впливу,

використовуючи традиційні ЗМІ та прямі повідомлення, сформульовані державними функціонерами. Він також задає нові напрямки дезінформації, використовуючи соціальні мережі, ботів і штучний інтелект [10, с. 84].

Розглядаючи роль рф як ще одного актора міжнародної дезінформації, зазначені науковці стверджують, що «дезінформація глибоко вкорінена в російській історії, ментальності та стратегічній культурі» [10, с. 137]. Можливо саме тому вони вважають: «російські дезінформаційні кампанії наразі становлять головну загрозу безпеці Польщі в інформаційній сфері». А з 2020 р. ця діяльність значною мірою підтримується третім дезінформатором – рб, «влада якої ініціювала дезінформаційну кампанію проти Польщі, Литви, України та США після того, як західні держави відмовилися визнати результати президентських виборів, сфальсифіковані Олександром Лукашенком... Дезінформаційна діяльність посилилася під час прикордонної кризи, спричиненої білоруською владою на рубежі 2021 і 2022 років, коли мілітаризація міграції використовувалася як інструмент тиску на країни НАТО і ЄС» [10, с. 151]. Прогноз науковців: ймовірно посилення дезінформаційних кампаній проти Польщі не лише з боку Росії, але й Білорусі, яка, наслідуючи Росію та Китай, діє в інформаційному просторі все більше [10, с. 153].

Комісія з розслідування російських і білоруських впливів, аналізуючи акторів міжнародної кліматичної дезінформації, вказала на основні канали, що використовуються для поширення дезінформаційних наративів рф у Польщі та Євросоюзі: RT television (RussiaToday) і Sputnik. Масштаби їх медіа-заходів у сфері заперечення клімату вважаються масовими. Найбільша кількість матеріалів про клімат і кліматичну політику ретранслювалася на таких інтернет-порталах: wPolityse.pl, та netTG.pl, веб-портал громадського телевізійного каналу новин TVP Info та інтернет-портал DoRzeczy.pl. Порівняно з вищезгаданими ЗМІ, кліматична тематика рідше висвітлювалася в Onet.pl та WP.pl. [13]

Моніторинг ЗМІ (15 жовтня 2021 р. – 15 лютого 2022 р.), виявив кілька основних проблем, на основі яких формувалися наративи кліматичної дезінформації: підрив цінності досліджень та звинувачення на адресу наукової спільноти; залучення політиків як

експертів з питань клімату з одночасним ігноруванням думки експертів кліматологів; теорії змови, нібито Європейська схема торгівлі квотами на викиди (ETS) є інструментом фінансових спекуляцій, покликаний збанкрутувати Польща; маніпулювання даними; «пошук винних»: перекладання відповідальності на інших акторів, інституцій, наприклад, за недбалість, пов'язану з енергетичним переходом [13].

Еволюцію російських кліматичних наративів за останній час, які стосувалися зокрема Польщі, відслідковував проєкт *EUvsDisinfo*. Він зазначав, що дедалі частіше великі федеральні російські інформаційні агентства й коментатори в основному уникають прямого заперечення щодо кліматичних змін, проте кліматичну тему використовують як інструмент нападів на країни Заходу. Стверджуючи, що уряди ЄС поводяться лицемірно, заявляючи, що відновлювані джерела енергії можуть розв'язати проблему кліматичних змін, рф просуває ідею, що це може вирішити імпорт російського газу. Час від часу в більш маргінальних ЗМІ кліматичні зміни навіть зображуються потенційно вигідними для рф, оскільки нібито завдяки потеплінню клімату холодні російські степи зможуть перетворитися на родючу житницю для всього світу. Часто висувуються дивні звинувачення: заходи з боротьби зі змінами клімату називаються то «ідеологічним божевіллям», то «зеленим божевіллям» Європи, одне маргінальне конспірологічне інформантство стверджувало, що багата й впливова американська родина Рокфеллерів нібито «вигадала» кліматичні зміни та фінансує організації, які нібито з ними борються; інший сумнівний ресурс заявив, що «світові еліти» використовують захист навколишнього середовища, зокрема боротьбу зі змінами клімату, як привід для авторитарного управління [6].

Оскільки дезінформація не лише надходить із-за меж ЄС, але й створюється всередині нього, польські дослідниці *M.Jas-Koziarkiewicz* та *J.Dobrowolska*, звернули увагу, що великою проблемою є «обмеженість можливостей ЄС у боротьбі з цим видом дезінформації». Вони навели висловлювання респондента, який зауважив, що співробітники *EUvsDisinfo* описують, як правило, випадки зовнішньої дезінформації, а опис внутрішньої дезінформації викличе буцімто заперечення – ЄС хоче когось цензурувати. «Експерти можуть писати

про Росію чи Китай, але вони не мають права писати, наприклад, про те, що відбувається в Польщі в контексті TVP. Це високий рівень зв'язаних рук». Вчені роблять висновок: «така ситуація призведе до послаблення співпраці та єдності держав-членів, внутрішня дезінформація несе в собі ще одну загрозу – вона може призвести до того, що ми розглядаємо питання про зменшення компетенції ЄС у деяких сферах, наприклад, у судовій». [8]. З іншого боку, як нам здається, навіть внутрішня критика ретрансляторів кліматичних наративів також несе в собі певну небезпеку: «ображені» за критику представники інтернет порталів та ЗМІ можуть досить агресивно реагувати на неї і бодай переходити «на особистості», як це мало місто після публікації Звіту Комісії, про яку згадувалося раніше. Зокрема, при вивченні публікацій на сайті wPolityse.pl було виявлено кілька «відповідей» на роботу цієї комісії, одна з них завершувалася такими словами: «залишається лише чекати наступного звіту неокомісії Строжика, бо, здається, цей фантастичний всесвіт буде кращим за «Гаррі Поттера», «Відьмака» та «Гру престолів» разом узятих» [2], [1], [5].

R.Kurpiecki, F.Bryjka і T.Chłoń, характеризуючи російські дезінформаційні операції спрямовані проти Польщі, називають їх «частиною підривної політики Кремля щодо країн НАТО та ЄС, яка має на меті послабити трансатлантичну спільноту. Польща має особливе значення в російській стратегії дезінтеграції Заходу через її географічне розташування, історичний досвід, іншу систему цінностей та конфліктні інтереси у Східній Європі». Науковці вважають, що «дезінформація є прямою і непрямую загрозою національній безпеці Республіки Польща, оскільки вона має дестабілізуючий вплив на внутрішню ситуацію в Польщі та міжнародне середовище, в якому функціонує Польща. [10, с. 152].

Завершуючи аналіз ситуації з міжнародною кліматичною ситуацією у Польщі, наведемо результати проведеного у країнах східного кордону ЄС. Вважають, що освіта з питань дезінформації у вашій країні є достатньою, 68% респондентів за кордоном і лише понад 15% у Польщі. Так само 32% респондентів за кордоном і понад 75% у Польщі вважають освіту в галузі дезінформації недостатньою [12, с.51] Саме тому варто вдосконалювати освіту в галузі дезінформації та

кліматичної освіти, підтримувати неурядові організації, що протидіють міжнародній дезінформації за допомогою навчальних програм, тренінгів для різних категорій суспільства, займаються фактчекінгом

Отже, звертаючись до досвіду Польщі, варто зазначити, що в нових умовах, пов'язаних з приходом нового президента США, на наш погляд, спостерігається значне посилення ворожих дій РФ в Європі як за частотою, так і за інтенсивністю. Тому деякі проаналізовані нами матеріали до певної міри морально «застаріли», проте проблематика міжнародної дезінформації загалом і, зокрема, міжнародна кліматична дезінформація, стала ще більш актуальною. Це обумовлено тим, що «сили правди» опинилися у ситуації, коли її головний прихильник, США, опинився у протилежному таборі: по-перше, тут було підписано розпорядження президента про скорочення підрозділу, що боровся з іноземним втручанням на федеральному рівні. Це експерти справедливо назвали «запрошенням», як нам здається, не лише для американських супротивників до ще більшого втручання. По-друге, віце-президентом була озвучена ідея, яка скоріше за все, буде реалізовуватися новою адміністрацією. Він назвав дезінформацію «потворним словом радянських часів» (<https://www.eurointegration.com.ua/articles/2025/02/15/7205080/>) і закликав Європу до реалізації свободи слова, фактично дорівнюючи її зі свідомим поширенням неправдивої інформації, роблячи «подарунок» європейським правим силам.

Список використаних джерел:

1. A to dobre! Ekspertka od raportu "komisji Stróżyka" z ONZ chce zwalczać "dezinformację w sieci" i zwalniać ludzi za poglądy. URL: <https://wpolityce.pl/media/718549-ekspertka-od-raportu-strozyka-chce-zwalniac-ludzi-za-poglady>.
2. Co jest, a co nie jest „dezinformacją”. Zespół ds. dezinformacji generała Jarosława Stróżyka chce dyskutować z faktami. URL: <https://wpolityce.pl/szukaj?q=dezinformacja>.
3. Disinformation in January suggests that the EU overturns national elections (2025). URL: <https://edmo.eu/publications/monthly-fact-checking-brief-no-44-is-out/>
4. Don't stop me now: the growing disinformation threat against climate change. (2023). URL: <https://www.disinfo.eu/publications/dont->

stop-me-now-the-growing-disinformation-threat-against-climate-change/#_ftn2

5. Fotografował się z Tuskiem i Sikorskim, w "raporcie" komisji Stróżyka zarzucono mu... dezinformację. Przypadek internauty Exena. URL: <https://wpolityce.pl/szukaj?q=dezinformacja>

6. Green agenda or a global plot»? URL: <https://euvsdisinfo.eu/green-agenda-or-a-global-plot/>

7. Gurgul Alexander.(2025). Media Karnowskich i Lisickiego rozsiewały dezinformację klimatyczną. URL: <https://wyborcza.pl/7,177851,31614255,media-karnowskich-i-lisickiego-rozsiewaly-dezinformacje-klimatyczna.html#S.TD-K.C-B.4-L.1.duzy>.

8. Jas-Koziarkiewicz, M., & Dobrowolska, J. (2024). Rekomendacje fact-checkerów dotyczące unijnego systemu zwalczania dezinformacji. Przegląd Europejski, 2024(1), 27-45. URL: <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=1318977>.

9. Krystyna Sikora and Bret Schafer. (2025). The State(s) of Foreign Information Operations A State-by-State Look at Foreign Information Manipulation in the United States. URL: <https://securingdemocracy.gmfus.org/the-states-of-foreign-information-operations-a-state-by-state-look-at-foreign-information-manipulation-in-the-united-states/>

10. Kupiecki, R., Bryjka, F., & Chłoń, T. (2025). International disinformation. A Handbook for Analysis and Response. URL: https://www.researchgate.net/profile/Robert-Kupiecki/publication/388224411_International_Disinformation/links/6790035f82501639f5010116/International-Disinformation.pdf

11. NATO Climate Change and Security Impact Assessment. Third Edition 2024. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2024/7/pdf/240709-Climat-Security-Impact.pdf

12. Public diplomacy Education of the society on disinformation: Poland, Lithuania, Latvia and Estonia. Scientific edition: Prof. Arkadiusz Żukowski. POZNAŃ 2024. 140c URL: https://www.ko.rzeszow.pl/_wp/wp-content/uploads/2025/02/public-diplomacy-education-on-disinformation.pdf#page=101

13. Raport Zespołu ds. Dezinformacji Komisji ds. badania wpływów rosyjskich i białoruskich. (2025). URL: <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/raport-zespołu-ds-dezinformacji->

*Олександр Романюк, д. т. н., професор,
Володимир Майданюк, к. т. н., доцент
Оксана Романюк, к. т. н., доцент
Микола Нечипорук, аспірант*

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ

Дезінформація – [1-4] це поширення неправдивої інформації з метою вплинути на громадську думку або приховати правду. В Україні, де існує постійна зовнішня загроза від держави-агресора, дезінформація часто використовується як інструмент гібридної війни.

Під час анексії Криму Російською Федерацією, було широко використано дезінформаційні кампанії, які представляли цей акт як "реакцію на бажання кримчан". Російські ЗМІ та соціальні мережі були наповнені повідомленнями про масові атаки на російськомовне населення в Криму, які фактично не мали підтвердження.

Після катастрофи літака МН17 в Донбасі російські медіа поширили низку фальшивих даних щодо того, що літак був збитий українським військовим літаком.

Інформація про пожежі в зоні відчуження Чорнобильської АЕС часто супроводжувалася дезінформацією про рівень радіації. У соціальних мережах поширювались повідомлення про критично високий рівень радіації, які не відповідали офіційним даним.

Протягом збройного конфлікту на сході України було багато випадків дезінформації, пов'язаної з діями та заявами учасників конфлікту. Проросійські ЗМІ часто публікували неправдиві заяви про "українські злочини проти мирного населення", які слугували для нагнітання антиукраїнських настроїв.

Ці приклади вказують на необхідність активних дій щодо зміцнення інформаційної безпеки, щоб ефективно протидіяти дезінформації та мінімізувати її негативний вплив на суспільство.